

---

# УМОВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У СИСТЕМІ СПОРТУ ДЛЯ ВСІХ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

---

*Олег Вареник*

**Резюме.** *Сегодня в Украине особое значение обретает развитие международного движения «Спорт для всех». Целью исследования является анализ приоритетов интересов граждан избранных городов относительно организации их двигательной активности. В результате анкетного опроса определен общий уровень удовлетворения потребностей граждан трудоспособного возраста в организованной двигательной активности, уровень эффективности деятельности разных служб и организаций муниципального объединения. Выявлен ряд проблем, сдерживающих эффективное функционирование системы спорта для всех и возможные пути их решения, которые предлагаются самими жителями городов.*

**Ключевые слова:** *спорт для всех, двигательная активность, организационное взаимодействие, местный уровень.*

**Summary.** *At present day the spread of the international movement «Sport for all» becomes very important in Ukraine. The goal of the study is to analysis of the priority interests of the citizens of cities for the organization of their physical activity. As a result of the questionnaire determined the overall level of needs satisfaction of the citizens of working age in organized physical activity, level of effectiveness of different services and organizations of the municipal union. A number of problems hindering the effective functioning of the sport for all and possible solutions is detected that are offered by the people of the cities.*

**Key words:** *sport for all, motion activity, organizational interaction, municipal formations.*

**Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Головним елементом системи спорту для всіх, її найважливішим суб'єктом та об'єктом є людина — носій потреб та інтересу до рухової активності. Інші елементи цієї системи покликані функціонувати з метою реалізації інтересу людини до рухової активності шляхом задоволення її потреб у фізкультурно-оздоровчих та спортивно-оздоровчих послугах [2]. Людина може коригувати свої потреби, зміцнювати або послаблювати свій інтерес у руховій активності, а також впливати на зміст діяльності інших суб'єктів системи спорту для всіх. Зміна попиту на фізкультурно-оздоровчі та спортивно-оздоровчі послуги та підвищення вимог людей до їхньої якості змушує фахівців та організації спорту для всіх постійно вдосконалювати свою діяльність.

Для визначення загального рівня задоволеності потреб у руховій активності пересічних громадян, зокрема рівня ефективності діяльності різних місцевих служб та організацій, відношення людей до нових змін та заходів, що проводяться місцевою владою, виявлення загальних соціально-економічних проблем, що стримують ефективне функціонування системи спорту для всіх на місцевому рівні, а також можливих шляхів їх вирішення, які, власне, пропонуються самими людьми, необхідно постійно цікавитись настроями громадян стосовно організації їхньої рухової активності [3, 4, 8, 9].

Для цього проводять організаційні заходи, спрямовані на забезпечення збору, обробки та аналізу показників про стан використання рухової активності у повсякденній діяльності населення на місцевому рівні.

На необхідність проведення регулярних досліджень зі вказаної вище проблематики наголошують М. В. Дутчак, О. М. Кириленко, О. Н. Степанова та ін. Всеукраїнським центром фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх» з 2008 р. започатковано проведення щорічного моніторингу рівня залучення населення до спорту для всіх, результати якого покладено в основу реалізації подальшої державної політики у сфері фізичної культури [2]. Вважаємо, що таку роботу необхідно проводити в умовах максимальної наближеності до споживачів, з урахуванням особливостей кожного окремого муніципального утворення.

Дослідження виконано згідно зі Зведеним планом НДР у сфері фізичної культури та спорту на 2011—2015 рр. Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту за темою 3.9 «Удосконалення наукових засад спорту для всіх, фітнесу та рекреації» (номер держреєстрації 0111U001735).

**Мета дослідження** — здійснити аналіз пріоритетів інтересів громадян міста щодо організації рухової активності за місцем проживання та у місцях масового відпочинку.

**Методи та організація дослідження.** У вересні 2011 р. серед населення працездатного віку двох

міст України (Артемівськ, Донецька обл.; Володимир-Волинський, Волинська обл.) було проведено анкетне опитування на тему «Аналіз умов покращення ефективності організаційної взаємодії в системі спорту для всіх на місцевому рівні», в ході якого було застосовано такі методи дослідження: анкетування, теоретичний аналіз, порівняння та зіставлення, системний метод.

#### **Результати дослідження та їх обговорення.**

Анкетне опитування проводилось у декілька етапів: на першому — було визначено мету, завдання дослідження, та сформовано необхідний інструментарій; на другому — охарактеризовано вибірку; на третьому — здійснено розподіл питань, що стосуються різних аспектів соціально-економічного життя суспільства, які прямо чи опосередковано впливають на рівень залучення населення до різних видів рухової активності.

Поставлені завдання соціологічного дослідження обумовлені необхідністю враховувати основні фактори рухової активності мешканців муніципальних утворень, що пропонуються сучасними дослідниками [7], а також особливості системи спорту для всіх на місцевому рівні. Тому вважаємо за доцільне в процесі опитування респондентів вивчити її стан та умови функціонування в розрізі таких аспектів:

- ✓ персонального;
- ✓ соціально-економічного;
- ✓ організаційно-управлінського;
- ✓ інфраструктурного.

Згідно з метою дослідження, питання анкетного опитування було структуровано за декількома основними блоками.

Перший блок питань було спрямовано на з'ясування індивідуальних тенденцій у ставленні мешканців муніципальних утворень до залучення їх до рухової активності. Передусім, це стосується рівня зацікавленості людей займатися спортом для всіх, їх уподобань та побажань, а також наявності чи відсутності причин, що стримують рухову активність окремих індивідів.

Підсумовуючи результати дослідження за цим блоком питань, можна стверджувати, що переважна кількість опитаних позитивно ставляться до рухової активності як до засобу збереження здоров'я (77,38 %), а частина тих, хто займається спортом для всіх, могла б бути більшою за наявності відповідних умов (29,13 %).

До другого блоку анкетного опитування увійшли питання, відповіді на які повинні були допомогти з'ясувати соціально-економічні складові системи спорту для всіх у сучасних ринкових умовах як на об'єктивному, так і на суб'єктивному рівні, а саме:

✓ соціально-економічні передумови становлення і розвитку системи спорту для всіх в умовах ринку в межах певної території;

✓ суб'єктивні економічні важелі, що впливають на особисте ставлення людей до занять руховою активністю.

Аналіз результатів опитування за цим блоком питань вказує на те, що заняття руховою активністю мають позитивний ефект з точки зору розподілу та перерозподілу коштів сімейного бюджету на користь більш ефективного відновлення робочої сили та збереження здоров'я. Перевищення витрат на придбання медичних послуг, ліків та інших товарів медичного призначення значною частиною опитаних, порівняно з витратами на забезпечення занять руховою активністю, свідчить про використання резерву фізичної культури і спорту як засобу профілактики різних неінфекційних захворювань не в повному обсязі. Є очевидним, що рівень добробуту переважної кількості опитаних не дозволяє сплачувати вартість товарів та послуг фізкультурно-спортивного призначення в повному обсязі (75,44 %). Найбільш доступними для переважної більшості опитаних є якісні, але недорогі товари та послуги, що сприяють покращенню стану їхнього фізичного здоров'я. Переважна кількість опитаних виявили свою готовність нести певну частину витрат за отримання можливості покращувати стан свого здоров'я шляхом здійснення рухової активності (67,78 %).

До третього блоку увійшли такі питання, відповіді на які могли б допомогти з'ясувати особливості існуючого організаційно-управлінського впливу з боку різних суб'єктів на процеси залучення пересічних громадян до організованої рухової активності та побажання людей щодо його інтенсифікації з метою поліпшення існуючих умов функціонування системи спорту для всіх на місцевому рівні.

Результати дослідження за цим блоком свідчать про те, що сьогодні найбільш відчутною для опитаних є діяльність комерційних структур (15,41 %) та закладів освіти (13,28 %), котрі працюють з обмеженим контингентом населення. Діяльність у цьому напрямку інших інститутів суспільства: держави, громади та бізнесу потребує активізації, в тому числі і в напрямку об'єднання зусиль, маючи за мету задоволення інтересів кожної окремої людини.

До четвертого блоку опитування увійшли питання, що повинні допомогти з'ясувати інфраструктурні можливості сучасної системи спорту для всіх на місцевому рівні, а також, які саме інститути суспільства найбільше впливають на процеси щодо їх покращення. Також важливо визначити можливі шляхи удосконалення їх діяльності та умови налагодження дієвої взаємодії між ними та суспільством з точки зору залучення населення до організованої рухової активності.

Результати опитування вказують на те, що населення не надає перевагу тому чи іншому виду

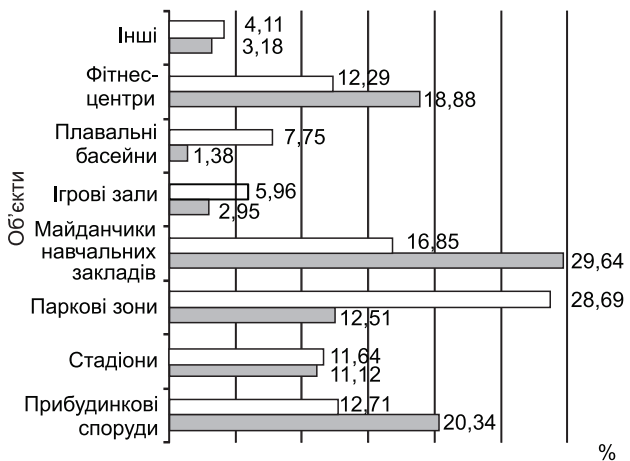


Рисунок 1 — Ступінь задіяності наявних об'єктів фізкультурно-спортивного призначення за місцем проживання та у місцях масового відпочинку населення:

□ — використовуються для організації рухової активності;  
 ■ — знаходяться поруч із помешканням

рухової активності. Опитаними обрано запропоновані варіанти відповідей приблизно в однаковому кількісному співвідношенні, що дозволяє зробити висновок про необхідність створення однакових умов для занять різними видами рухової активності.

Для виявлення резерву підвищення ефективності використання матеріально-технічної бази, респондентів було опитано щодо наявності та задіяності в організації рухової активності об'єктів фізкультурно-спортивного призначення за місцем проживання та у місцях масового відпочинку. Результати опитування подано на рисунку 1.

Як свідчить аналіз опитування, переважну кількість об'єктів фізкультурно-спортивного призначення становлять ті, що, зазвичай, перебувають у комунальній власності місцевої громади: фізкультурно-спортивні комплекси загальноосвітніх та спортивних шкіл, прибудинкові об'єкти фізкультурно-спортивного призначення, об'єкти, що відносяться до парково-рекреаційних зон. Одна частина об'єктів (тренажерні зали, фітнес-центри), як правило, розміщується на орендованих площах комунальної власності та на договірних умовах обслуговується приватними структурами, інша (переважно великі багатофункціональні споруди: стадіони, басейни, штучні льодові арени) — перебуває у загальнодержавній власності та підпорядковані різним відомствам, а також у власності громадських організацій (переважно профспілкових).

Отримані результати дозволяють зробити висновки про те, що для більш інтенсивного використання об'єктів фізкультурно-спортивного призначення за місцем проживання та у місцях масового відпочинку, основну увагу необхідно зосередити на удосконаленні роботи вже існуючих об'єктів, а не на будівництві нових. Це може дозволити більш економно підійти до використання наявних ресурсів та уникнути значних витрат.

Відносно того, які дії стосовно удосконалення стану об'єктів фізкультурно-спортивного призначення повинні стати першочерговими, то думки респондентів розділились майже рівномірно (табл. 1), що вказує на необхідність комплексного вирішення ряду завдань. Опитані, що займаються руховою активністю, вказали на основні.

Аналіз опитування щодо стану кадрового забезпечення дозволяє зробити висновок, що для більшості респондентів (64,82 %) можливість звертатись за допомогою до кваліфікованого спеціаліста щодо організації рухової активності є обмеженою, що обумовлено високою вартістю платних послуг та загальним дефіцитом кваліфікованих кадрів.

До анкети також було включено питання, які могли б допомогти визначити ефективність діяльності окремих організаційних структур муніципального рівня, щодо залучення різних верств населення до організованої рухової активності.

Відносно діяльності засобів масової інформації, то отримані дані також свідчать про недостатню ефективність їх роботи щодо розповсюдження інформації стосовно організації та використання рухової активності. Засоби масової інформації могли б більш ефективно використовуватись у таких напрямках, як пропаганда організованої рухової активності серед тих, хто ще не займається нею, та надання корисної інформації тим, хто організовує свої заняття самостійно, враховуючи, що більшість опитаних надають перевагу саме індивідуальним заняттям та у складі невеликих груп. Як засіб пропаганди слід більш активно залучати телебачення (37,91 %). Різні організаційні структури повинні подавати більше інфор-

мації, що обумовлено високою вартістю платних послуг та загальним дефіцитом кваліфікованих кадрів.

Таблиця 1 — Кількісний розподіл заходів із покращення стану об'єктів фізкультурно-спортивного призначення за місцем проживання та у місцях масового відпочинку

Захід	Кількість відповідей, %
Покращення санітарних умов (прибирання територій, вивіз сміття)	19,36
Підвищення рівня комфорту (забезпечення роздягальнями, душовими тощо)	17,46
Технічне удосконалення та модернізація	16,46
Забезпечення громадської безпеки (освітлення, запобігання хуліганським діям та ін.)	15,24
Створення пунктів прокату товарів фізкультурно-спортивного призначення	13,06
Організація надання консультативної допомоги фахівцями (інструктор, лікар тощо)	10,11
Інші дії (створення велодоріжок, маршрутів для бігу та ходьби)	8,31

мації, що допомагала б громадянам в організації самостійних занять, використовуючи популярні засоби її поширення, особливо мережу Інтернет (21,46 %).

Такі структури, як заклади охорони здоров'я (96,46 %) та інші, повинні більш активно проводити роз'яснювальну роботу з населенням щодо збереження та покращення здоров'я засобами фізичної культури та спорту.

Правоохоронним органам, можливо, із залученням громадськості, необхідно приділяти більше уваги забезпеченню правопорядку в місцях, де розміщено об'єкти фізкультурно-спортивного призначення (36,01 %). Відповідні організації повинні забезпечити необхідні умови (освітлення, огороження, охорона територій та об'єктів тощо) безпечного перебування на них громадян (15,24 %).

**Висновки.** Отже, на основі проаналізованих вище даних анкетного опитування на тему «Аналіз організаційної взаємодії суб'єктів системи спорту для всіх з метою покращення її ефективності» можна зробити узагальнення.

1. Виховання у людей позитивного ставлення до власного здоров'я та здорового способу життя повинно стати одним із пріоритетних напрямків діяльності системи спорту для всіх.

2. Проблеми, що стримують розвиток системи спорту для всіх на місцевому рівні, потребують комплексного вирішення шляхом налагодження взаємодії всіх суб'єктів системи, які прямо або опосередковано впливають на ефективність її функціонування.

3. Як свідчать результати опитування респондентів, вирішення проблем системи спорту для всіх на місцевому рівні потребує застосування нових технологій організаційної взаємодії всіх суб'єктів, що входять до її складу.

**Перспективи подальших досліджень** полягають у розробці інноваційних механізмів взаємодії суб'єктів системи спорту для всіх, представлених різними соціальними інститутами муніципального рівня, які дозволили б вирішити існуючі соціальні протиріччя та проблеми, скоординувати зусилля, досягти консенсусу відносно визначеної мети та завдань.

## Література

1. Будников И. А. Социальный контекст организации физкультурно-спортивного движения на муниципальном уровне / И. А. Будников // Олімпійський спорт і спорт для всіх: тези доповідей ІХ міжнар. наук. конгр., присвяч. 75-річчю НУФВСУ / за заг. ред. В. М. Платонова та ін. — К.: Олімп. л-ра, 2005. — С. 44.
2. Дутчак М. В. Спорт для всіх в Україні: теорія та практика / М. В. Дутчак. — К.: Олімп. л-ра, 2009. — 280 с.
3. Дутчак М. В. Спорт для всіх в Україні: результати загальнонаціонального опитування / М. В. Дутчак // Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту: зб. наук. пр. / за заг. ред. С. С. Єрмакова; ХДАДМ (ХХПІ). — Х., 2006. — № 2. — С. 37—43.
4. Кириленко О. М. Соціологічний аналіз спортивно-активності населення України / О. Кириленко // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. — 2007. — № 3. — С. 169—187.
5. Куделко В. Е. Організація і технологія управління фізичною культурою та спортом у системі районного територіально-адміністративного утворення: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.02 / В. Е. Куделко; ХДАФК. — Х., 2005. — 20 с.
6. Мічуда Ю. П. Сфера фізичної культури і спорту в умовах ринку: закономірності функціонування та розвитку / Ю. П. Мічуда. — К.: Олімп. л-ра, 2007. — 216 с.
7. Новокрещенов В. В. Управление сферой физической культуры и спорта: правовые и организационные основы взаимодействия / В. В. Новокрещенов; Ижевский ГТУ. — Ижевск: Изд-во ИжГТУ, 2006. — 138 с.
8. Степанова О. Н. Маркетинг спорта: инструментарии социолога (применение методов математической статистики для решения прикладных маркетинговых задач): учеб. пособие / О. Н. Степанова. — М.: Сов. спорт, 2003. — 72 с.
9. Степанова О. Н. Маркетинг в сфере физической культуры и спорта / О. Н. Степанова. — М.: Сов. спорт, 2003. — 256 с.

## References

1. Budnikov I. A. The Social context of organization of athletic-sporting motion at municipal level / I. A. Budnikov // Olympic sport and sport for all: 9 international scientific congress, dedicated for 75 years of NUFESU: theses of lectures / edit. V. M. Platonov et al. — Kyiv: Olympic Literature, 2005. — P. 44.
2. Dutchak M. V. Sport for all in Ukraine: theory and practice / M. V. Dutchak. — Kyiv: Olympic Literature 2009. — 280 p.
3. Dutchak M. V. Sport for all in Ukraine: results of the national questioning / M. V. Dutchak // Pedagogic, psychology and medical-biological problems of physical education and sport: collection of scientific labours/ edit. S. S. Ermakov; HGADM (XXIII). — Kharkiv, 2006. — № 2. — P. 37—43.

4. *Kirilenko O.M.* Sociological analysis of sporting activity of population of Ukraine / O. M. Kirilenko // *Sociology: theory, methods, marketing*. — 2007. — № 3. — P. 169—187.
5. *Kudelko V. E.* Organization and technology of management a physical culture and sport in the system of district territorial administrative formation: synopsis. PhD thesis.f.ed.: 24.00.02/ V. E. Kudelko; HGAFC. — Kharkiv, 2005. — 20 p.
6. *Michuda Ju. P.* A Field of physical culture and sport in the market conditions: conformities to law of functioning and development / Ju. P. Michuda. — Kiev: Olympic Literature, 2007. — 216 p.
7. *Novokreschenov V. V.* Management of the field of physical culture and sport: legal and organizational frameworks of cooperation: monograph / V. V. Novokreschenov; Izhevsk GTU. — Izhevsk: Publishing house IzhGTU, 2006. — 138 p.
8. *Stepanova O. N.* Sport Marketologiya: tools of sociologist (application of methods of mathemat. statistics for the decision of the applied marketings tasks): schoolbook. / O. N. Stepanova. — Moscow: Sov. sport, 2003. — 72 p.
9. *Stepanova O. N.* Marketing in the field of physical culture and sport / O. N. Stepanova. — Moscow: Sov. sport, 2003. — 256 p.

Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ

Надійшла 03.12.2012